

Джеръм К. Джеръм

Човекът, който се отклони
от пътя си

За първи път срещнах Джек Баридж преди десет години на хиподрума в едно от северните графства.

Звънчето току-що бе известило, че скоро започва главната гонка. Аз се мотаех с ръце в джобовете, наблюдавайки повече тълпата, отколкото състезанията, когато изведнъж покрай мен към конюшните притича мой познат спортист, спря се за миг, хвана ме за ръка и хрипкаво прошепна в ухото ми:

– Бий по мисис Уолър. Сигурна работа.

– Да бия... кого? – опитах се да разбера.

– Бий по мисис Уолър – повтори той още по-внушително и изчезна в тълпата.

Гледах след него с нямо изумление. Какво ли е направила тази мисис Уолър, че се налага да ѝ посегна? И даже в нещо и да е виновна непознатата ми лейди, то не е ли малко жестоко да се постъпва по този начин с дама?

В същото време като погледнах нагоре, забелязах, че на дъската, където се отбелязват залаганията за предстоящата гонка е написано с тебешир: „Мисис Уолър, дванайсет към едно“. Тогава ме осени, че „Мисис Уолър“ е кон, а щом поразмислих още малко, извадих си заключение, че съветът на моя приятел, изразен с по-пристойни думи означава: „Заложете на Мисис Уолър и не жали парите“.

– Как ли пък не – рекох си. – Поставях вече на такива „сигурни работи“. И ако играя още веднъж, просто ще затворя очи и ще тикна пръст в списъка на конете.

Но семето бе пуснало корени. Думите на приятеля се въртяха в главата ми. Над мен и птичките чуруликаха: „Бий по мисис Уолър, бий по мисис Уолър...“

Опитвах се да се вразумя. Припомнях си своите предишни авантюри. Но неизтребимото желание, ако не да тръгна вабанк, то поне да рискувам за мисис Уолър половин лира само се засилваше, колкото повече опитвах да се боря с него. Чувствах, че ако „Мисис Уолър“ спечели и се окаже, че аз не съм заложил на нея, то ще съжалявам до последния си час.

Намирах се от другата страна на полето и да се върна на централната трибуна бе вече невъзможно, нямаше време, конете се подреждаха на старта. На няколко крачки от мен, под белия си чадър уличен букмейкър гръмко съобщаваше своите окончателни залози. Беше едър добродушен мъжага с честно червено лице.

– Къде върви „Мисис Уолър“? – попитах.

– Четиринайсет към едно – отвърна той. – И бог да ви даде късмет.

Аз му подадох половин лира, а той ми написа билетче. Пъхнах билетчето в джоба на жилетката си и хукнах да гледам гонката. За мое неопишимо удивление, „Мисис Уолър“ спечели. Непривичното усещане, че съм заложил на победителя така ме развълнува, че мисълта за парите съвършено излетя от главата ми и мина цял час, докато си спомня за своя залог.

Хукнах да търся човека с белия чадър, но там, където ми се струваше, че съм го оставил, нямаше нищо подобно на бял чадър.

Успокоих се с мисълта, че така ми се пада, след като съм толкова глупав да се доверя на уличния „буки“, обърнах се кръгом и се отправих към мястото си. Изведнъж някакъв глас ме извика:

– А? ето ви и вас, сър! Та на вас ви е нужен Джек Баридж. Насам, сър.

Огледах се и видях съвсем наблизко Джек Баридж.

– Забелязах, че ме търсите, сър – каза той, – но нямаше как да ви се обадя. Вие бяхте хванали съвсем погрешно направление.

Беше ми приятно да установя, че честното му лице не ме е измамilo.

– Много мило от ваша страна – благодарих. – Бях загубил вече надежда да ви срещна. И заедно с вас и с надеждата своите седем фунта – добавих с усмивка.

– Седем фунта и десет шилинга – поправи ме той. – Забравяте, сър, да включите в печалбата и собствения си залог.

Той ми подаде парите и се върна при своя чадър.

На връщане към града аз отново се натъкнах на него. Някакъв скитник пердашеше някаква изтормозени женица. Наоколо се бе струпала неголяма тълпа и безучастно наблюдаваше действието.

Джек веднага оцени ситуацията и веднага свали сакото си.

– Ей, вие, достоен английски джентълмен! - викна той на скитника. – Я елате насам. Интересно ми е дали ще можете и с мене така.

Скитникът бе жилав дангалак, а и Джек не се оказа от най-добрите боксьори. Не успя да мигне и получи синина под окото и устната му се поду. Без да обръща внимание на това, а и не само на това, Джек не отстъпваше и накрая повали противника си.

Като помагаше на скитника да се изправи на крака, Джек доброжелателно му прошепна:

– И какво си се хванал с жената? Я се виж колко си як. За една бройка не ме претрепа. Явно си се забравил, симпатияго.

Този човек ме заинтригува. Аз го изчаках и тръгнахме заедно. Той ми разказа за своя дом в Лондон на Майл-Енд-роуд, за баща си и майка си, за малките си братя и сестри и за това, което се готвел да направи за тях. Лицето му непрекъснато излъчваше доброта.

Мнозина от хората, които се движеха насреща ни познаваха Джек и всеки, който се вгледаше в неговото кръгло, червено лице, неволно се усмихваше. На ъгъла на Хай-стрийт се разминахме с малко момиче-надничарка.

– Добър вечер, мистър Баридж – промълви тя. Той пъргаво се обърна и я хвана за рамото:

– Как е татко ви?

– Ох, мистър Баридж, пак е без работа. Всички фабрики са закрити – отвърна малката.

– А мама?

– Съвсем не е по-добре отпреди, сър.

– И от какво живеете?

– Сега Джими припечелва по нещичко, сър.

Той извади от джоба на жилетката си няколко лири и ги пхна в ръката на момиченцето.

– Е, хайде стига, стига, детенце – прекъсна потока на нейните благодарности. – И непременно ми пишете, ако нещата не тръгнат към добро. Знаете къде да намерите Джек Баридж.

Надвечер, разхождайки се из улиците на града, аз се озовах близо до хотела, където живееше Джек Баридж. Прозорецът на залата бе отворен и от него в мъглата се лееше старинна буйна песен. Подхващаше Джек: неговият звънък, жизнерадостен глас се носеше като порив на вятъра и със своята ободряваща човечност измиташе всичкия боклук от сърцата. Той седеше начело на масата, заобиколен от тъпа шумни сътрапезници. Аз постоях малко и като го наблюдавах, светът ми се стори не чак толкова мрачно място, както понякога си го рисувах.

Реших, че щом се върна в Лондон, ще намеря Джек и ето че една вечер тръгнах да търся уличката в района Майл-Енд-роуд, където той живееше.

Тъкмо бях свърнал зад ъгъла и насреща ми се появи Джек в собствената си двуколка. Конете и двуколката изглеждаха доста елегантно. До него седеше спретнатата, сбръчкана старица, която той ми представи като своя майка.

– Разправам му, че трябва да вози със себе си някоя хубавица, а не такава баба като мене, дето разваля целия фасон – изрече възрастната

лейди, докато слизаше от двуколката.

– Ама и ти ги говориш едни – възрази със смях синът, скочи на земята и подаде юздите на малчугана, който стоеше наблизко в очакване. – Ти всяка по-млада направо я удряш в земята. Отдавна съм обещал на старата госпожа, че ще дойде време и тя ще се вози на собствен екипаж – продължи Джек, обръщайки се към мене. – Не е ли така, мамо?

– Разбира се, разбира се – отвърна старицата и бодро се заизкачва по стъпалата. – Ти си ми добър син, Джек, много добър син.

Последвах ги в гостната. Когато той влезе, лицата на всички в стаята светнаха и бе посрещнат с дружни радостни поздрави. Старият неприветлив свят остана зад прихлопнатата входна врата. Като че бях се пренесъл в страна, населена с герои на Дикенс. Пред моя поглед червеноликият човек с малки искрящи очички и железни бели дробове се превърна в огромна дебела домашна фея. От необятните му джобове се появи тютюн за стареца-баща, огромна чепка оранжерийно грозде за болното дете на съседите, което сега временно живееше тук; книжка на Гент – любимеца на момчетата – за шумното хлапе, което наричаше Джек „чи-чо“; бутилка порто за някаква жена в неопределена възраст, също роднина, с подпухнало, уморено лице; бонбони за малкото момче (чие момче така и не разбрах) в такова количество, че биха могли спокойно да го разболеят за цяла седмица; и накрая – тесте ноти за по-младата сестра.

– Ние непременно ще направим от нея лейди – казваше той и притискаше срамежливо-пламналото лице на момичето към ярката си жилетка, галейки едновременно със своята груба ръка красивите къдри. – А като порасне голяма, тя ще се ожени за жокей.

След вечерята той приготви най-превъзходен пунш с уиски и почна да уговаря старата лейди да се присъедини към нас; старицата дълго се отказваше и кашляше, но в края на краищата се предаде и пред очите ми пресуши цяла чаша. За децата забърка необикновена смес, която нарече „приспивателно“. В състава на сместа влизаха гореща лимонада, билково вино, захар, портокали и малинов оцет. Сместа предизвика желаното въздействие.

Аз се заседях до късно, слушайки разни истории от неговия неизчерпаем резерв. Над по-голямата част от историите той се смееше едновременно с нас и от заразителния му могъщ смях потрепваха евтините стъклени украшения върху камината; но от време на време го налягаха спомените и лицето му ставаше сериозно, тогава ниският глас на Джек потрепваше.

Пуншът поразвърза езиците и старците биха могли да омръзнат със

своите дитирамби по негов адрес, ако Джек, почти грубо, не ги прекъсваше.

– Замълчи де, мамо – подвикваше и с доста сърдит тон. – Каквото правя, правя го за собствено удоволствие. Харесва ми да виждам, че на всички около мене им е добре. И ако не им е добре, разстройвам се повече, отколкото те самите.

След това не срещнах Джек цели две години.

А после, през една октомврийска вечер, разхождайки се из Ист-Енд, аз се сблъсках с него – излизаше от малкия параклис на Бардет-роуд. Беше се толкова изменил, че нямаше да го позная, ако не бях чул как някаква жена го поздравява:

– Добър вечер, мистър Баридж!

Пищните бакенбарди придаваха на червеното му лице израз на заплашителна солидност. Облечен бе в лошо ушит черен костюм, в едната си ръка носеше чадър, в другата – книга. По някакъв непостижим начин успяваше да изглежда по-тънък и по-нисък, отколкото го помнех. Като го видях, стори ми се, че от предишния Джек е останала само смачкана обвивка, а той самият – живият човек – е извлечен по някакъв начин от нея. Бяха изцедили от него всички животворни сокове.

– Я! Ама това е Джек Баридж! – възкликнах и го загледах с удивление.

Малките му очички побягнаха настрани.

– Не, сър – отвърна той (гласът му бе загубил предишната живост и звучеше твърде металически), – това, слава тебе, Господи, не е онзи Джек, когото сте познавали.

– Вие, какво, зарязали сте стария занаят?

– Да, сър. С това е свършено. Едно време аз бях, прости ми, Господи, отвратителен грешник. Но, благодарение на небето, навреме се покаях.

– Да идем да пийнем по едно малко – предложих, улавяйки го под ръка. – И да ми разкажете какво се е случило с вас.

Той се освободи меко, но решително.

– Не се съмнявам, сър, че имате най-благии намерения – каза той, – но аз вече не пия.

Очевидно, много му се искаше да се отърве от мен, но не е така леко да се измъкнеш от литератора, когато той е усетил готови продукти за своята кухня. Заинтересувах се за старците – живеят ли още заедно с него.

– Да – отвърна, – все още. Но не може да се изисква от човека да

издържа някои хора цял живот. В наше време не е толкова просто да се изхранят няколко гърла, а тука още всеки гледа как да се възползва от добрината ти и да ти седне на врата.

– Е, и как вървят вашите работи?

– Благодаря, сър, доста сносно. Господ не забравя слугите си – отговори ми със самодоволна усмивка. – Сега имам малък бизнес на Комершъл-роуд.

– А къде по-точно? – продължих аз. – Бих искал да намина и да ви видя.

Даде ми адреса си неохотно и каза, че ще изпита огромно удоволствие, ако му окажа честта да го посетя. Това бе явна лъжа.

Следващия ден отидох там. Показа се, че той държи заложна кантора и съдейки по всичко, тук бизнесът вървеше добре. Самият Джек не се оказа там: бил отишъл на заседание на комитета на трезвениците, но зад тезгяха стоеше баща му, който ме покани вътре в къщата. Макар денят да не бе от най-топлите, камината в гостната не бе запалена и двамата старци седяха край нея мълчаливи и печални. Стори ми се, че те се зарадваха на моята визита не повече, отколкото сина им на нашата среща вчера. Но след някое време приказливата природа на мисис Баридж надделя и ние завързахме дружеска беседа.

Попитах какво е станало с роднината им с подпухналото лице.

– Не мога да ви кажа точно, сър – отговори старицата. – Тя не живее повече с нас. Знаете ли, сър, нашият Джек доста се промени. Той не жали особено онези, които не са много благочестиви. Пък бедната Джейн никога не се е отличавала с набожност.

– Хм, а малката? – поинтересувах се. – Тази, с къдриците?

– За Беси ли питате, сър? Тя е слугиня сега. Джек смята, че за младежта е вредно да бездейства и безделничи.

– Струва ми се, мисис Баридж, че синът ви наистина силно се е променил – отбелязах.

– Няма какво да говорим, сър – потвърди тя. – Отначало сърцето ми се разкъсваше на части. Твърде много и към лошо се промениха нещата у нас. И не че съм искала да бъда срещу сина си. Ако от това, че на нас ни е малко по-неудобно на този свят, а в замяна – за него стана по-добре, то ние с баща му няма да се сърдим. Така ли е, старче?

„Старчето“ изхъмка в знак на съгласие.

– И що за промяна така изведнъж настъпи у него? – попитах. – Как стана това?

– Обърка го една млада женичка – взе да ми разказва възрастната

лейди. – Тя събираше за нещо си пари и почука у нас, е, а Джек – той винаги си е бил щедър – ѝ даде банкнота от пет фунта. След седмица тя пак се появи за нещо подобно, задържа се в антрето и почна разговор за душата на Джек. Тя му каза, че той върви по прекия път към ада и че трябва да зареже занаята на букмейкър и да се хване с нещо почтено и богоугодно. Отначало той само си подсвирваше, но оная го подхвана със своите книжки, в които са написани такива неща, че страх да те хване. И тъй веднъж замъкна Джек при един от онези проповедничета, а она вече го доуби.

От това време нашият Джек като че ли го подмениха. Заряза конните състезания и купи ей това заведенище, а каква е разликата, убий ме, не мога да разбера. Сърцето ти се облива в кръв като слушаш как моят Джек мами бедняците – съвсем не му прилича това. Аз виждах, че отначало и на Джек не му допадаше, но те му обясниха, че след като хората са бедни, значи сами са си виновни и че такава е божията воля, защото бедняците са до един пияници и прахосници. А после го заставиха да зареже пиенето. Пък той, нашият Джек, бе свикнал да обръща по някоя и друга чашка. Сега, ето на, го е зарязал и си мисля, че от това малко се е озлобил, е, като че веселата му душа е излетяла от него – и, разбира се, на нас с баща му също ни се наложи да се откажем от малкото удоволствие. После те казаха, че трябва да спре да пуши, че това също води направо в ада – но той като спря не стана по-весел, а и на бащата му е трудно без тютюн. Така ли е, татко?

– Да – свирепо изръмжа старецът. – Дявол да я вземе тая компания, дето се готви да отиде в небесата! Господ да ме накаже, ако в ада не се съберат по-весели хора.

Прекъсна ни сърдита разправия в кантората. Беше се върнал Джек и вече плашеше с полицията някаква развълнувана жена. Тя очевидно се бе объркала и бе донесла лихвата с един ден по-късно от срока. Като се освободи от нея Джек влезе в гостната. В ръката си държеше часовник – предмета на спора.

– Наистина е безмерна милостта на Бога – заяви, любувайки се на часовника. – Той струва десет пъти повече, отколкото съм ѝ отпуснал за него.

Изпрати баща си обратно в кантората, а майка си в кухнята да му приготви чай и известно време ние седяхме сами и беседвахме. Неговите думи ми изглеждаха като странна смес от самовъзхвала, надничаша през тънката завеска на самоунижението, с приятната увереност, че си е обезпечил топло местенце в рая плюс точно толкова приятната

увереност, че болшинството от останалите хора не са си осигурили такова местенце. Да се приказва с него беше досадно и спомняйки си за някаква делова среща, аз станах и се сбогувах.

Той не се опита да ме задържи, но се виждаше, че го разпъва желанието да ми каже нещо. Накрая, измъквайки от джоба си някакъв църковен вестник и сочейки с пръст в текста, изрече:

– Вас, навярно, сър, съвсем не ви интересуват градините на бога?

Хвърлих поглед към мястото, което сочеше. Начело на списъка на пожертвователите за някаква поредна мисия при китайците личеше: „Мистър Джон Баридж – сто гвинеи“.

– Доста много жертвите, мистър Баридж – забелязах като му връщах вестника.

– Господ ще ми го възвърне стократно.

– И по тази причина ви е необходимо да получите писмено свидетелство, че авансът е внесен, а? – добавих.

Той ми хвърли изпепеляващ поглед, но не отговори нищо. Стиснах ръката му и си отидох.

КРАЙ

© Екатерина Димитрова, превод от английски

Jerome K. Jerome
The Man Who Went Wrong, 1897

Сканиране, разпознаване и редакция: Теодора, 2008

Публикация

Джеръм К. Джеръм. Джентълмени и привидения. Разкази
Съставителство и превод: Екатерина Димитрова
Selekt ABC, София, 1993
Печат: Полипринт, Враца
255 с.

Sketches in Lavender, Blue and Green, 1897

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/6765>]